

Շահ-Մուրատեան, Հայ մը, որ հակառակ որոշ աստիճանով օտարական հնչումի մը՝ ոչ սակայն չափազանց, ինծի համար այս մրցման լավագոյն մասնակցողն է։ Ասիկա արուեստագէտ մը պիտի ըլլայ կարծեմ։ Օժտուած՝ թե՛ նորի աղուոր ձայնով մը, շատ ազատ, եւ որ քաղցրութիւնը կը միացնէ ամբողջեան, շատ սիրուն կերպով երգեց Ժողովի զմայլելի եղանակը, ջերմութեամբ, հրապոյրով եւ լաւ զգացմամբ մը։ Լաւ արտասանութիւն, լաւ «ֆրագէ», եւ արդէն՝ ոճի ըմբռնում։

ԼԵ ՄԱՅԻՆԻՆԷ, յուլիս 1908,

«... Պ. Շահ-Մուրատեանի ձայնը ծաւալուն յստակութիւն մը ունի։ Քոնսերվատիւստիկ ամենէն զեղեցիկ թեւորի ձայնն է։ Յամառ աշխատանքով. յաջողութիւն է զայն զմայլելի կերպով գործածել կարենալու, սրբաբերով՝ որքան որ կարելի է՝ իր օտարականի հնչումը։ Ահա քաջած ձայն մը, լաւ թեւորով, լաւ յղուած, եւ որ երբեմն կարող է հզօր դառնալ։ Երգելը կրակոտ է ու թրթռուն։ Կարելի է փափաքել որ քիչ մը նուազ թեւորելն է... Իրբ դերասան, Պ. Շահ-Մուրատեան երբեք ձախաւեր չէ։ Իսկապէս, Պ. Պ. Իսմարտոն եւ Քաղնիով կարող են պարծիլ այն վիճակով ուր բերեւ հասուցեր են այս աշակերտը, որուն դաստիարակութիւնը մասնաւորապէս դժուար էր։»

Քաթալե, 1909, յուլիս

«Ինչո՞ւ մրցանակ չտուին (երգեցողութեան համար) Պ. Շահ-Մուրատեանին, որ հմայիչ թեւոր մըն է զմայլելի «թեմպը» ունեցող ձայնով, եւ որ մեծ աշխատանքով բոլորովին ազատած է օտարականի հնչումէն ու եւ է թուլուզեցի մը աւելի մաքուր արտասանութեամբ, այդ երգիչը. որ ամբողջները յուզելու սահմանուած է. արտայայտեց Ֆելիշ-օրի դժուար եղանակ մը։ Պատիւ՝ դժբաղդ քաջութեան։»

ՎԻԼԼԻ

(Քաթալե)

Պ. Շահ-Մուրատեան, թեւորի շատ աղուոր

ձայն, կրակոտ վերթէր մը՝ պարզ ու բնական ձեւերով։»

Լ-ԱՆԴՆԷՆ, 1909 յուլիս,

«Պ. Շահ-Մուրատեան, աշակերտ Պ. Իսմարտոնի, աղուոր ձայն, շատ ճաշակով կ'երգէ. արտայայտիչ ու պարզ խաղացուածք, լաւ մրցում՝ Լեւոնի Լեւոն-Յարի քիչ մը հինցած տեսարանի մը մէջ։»

ԼԵ ՄԱՅԻՆԷ

«Պ. Շահ-Մուրատեան մրցեցաւ Լեւոնի Լեւոն-Յարի հետ կարի դերին մէջ. իր հնչումը, որ անցեալ տարի վնասեց իրեն, զարմանալի կերպով բարւոքուած է. իր ձայնը, զմայլելի թեմպով, աւելի լայն ու ընտիր է դարձած։»

ՖԷԼԻՇ

Օտարականի հնչումը դեռ շատ կը զգացուի Պ. Շահ-Մուրատեանի մօտ, որ հազուադէպ թեւորով թեւոր մըն է՝ Լեւոնի Լեւոն-Յարի հետ կարի դերին մէջ։»

ԼԵ ՄԱՅԻՆԷ

«Հետզհետէ աւելի կը սերեմ Պ. Շահ-Մուրատեանի ոսկեգոծ ձայնը. ան ինծի կը յիշեցնէ հեռուոր գիշերներ վտարի վրայ՝ այլեւ մէջ անցուած. բայց իր խաղացուածքը եւ հնչումը դեռ կը բնան կատարելագործուի։»

ՌԵԼԵՄԱՅՈՒՆ ՀԱՄԻ

(ԼԵ ՓԱՐԷՆԷ)

«Երկրորդ մրցանակ ստացաւ Պ. Շահ-Մուրատեան որ եթէ մեղմացնէ իր օտարականի հնչումը, ֆրանսական թեւորներուն ամենէն հրապուրելի պիտի ըլլայ։»

Քամիլ ԼԵ ՄԱՅԻՆԷ

(Լ-ԱՆԴՆԷՆ ՌԵԼԵՄԱՅՈՒՆ)

ՆՈՐ ՀՐԱՏԱՐԱՎՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հ. Արսէն Ղազիկեան. — Հայկական Նոր Մասնագիտութիւն եւ Հանրագիտութեան հայ կենսֆի (Ս. Ղազար, Վենետիկ)։ Գրին 7 ֆր. 50ս
Այս հակա գործին, որուն մասին՝ առաջին պարզը ստանալէ յետոյ քանի մը տարի առաջ

«Անահիտ»ի մէջ արդէն յայտնած էի հիացումս, առաջին հատորն է որ լոյս կը տեսնէ (Ա-Թ.) : Վենետիկի Միսթարեանց վանքէն ազգին ընծայուած ամենին ստուար, ամուր, օգտաշատ աշխատութիւններէն մէկն է ասիկա՝ պահպանուած Զեռու՝ ցարդ հրատարակուած հայերէն գրքերու պարզ ցուցակ մը ըլլալէ, ասիկա իրականպէս «Հանրատարարան մըն է հայ կեանքի», ինչպէս հեղինակը իրաւամբ անուանած է զայն : Թափուած աշխատութիւնը անագին է ու տաժանելի, եւ մեծ գովաստի արժանի է Հ. Ղազիկեան՝ այդ դատաւրը յանձն առնելուն համար, որովհետեւ իրեն պէս արուեստագէտ խառնուածքի մը՝ այսպիսի չոր, կարծր ու դժուակ գործ մը տանապատիկ աւելի դժուար է ու անտանելի : Ազգին օգտակար ըլլալու տեհնէր իրեն տուած է այն բոլոր համբերութիւնը որ անհրաժեշտ է այսպիսի ձեռնարկ մը ի գլուխ հանելու համար : Զեռուարը յաջողած է կատարելապէս : Հ. Ղազիկեան, աչքէ անցուցած ըլլալով հայերէն գրքերու եւ պարբերականներու ամենամեծ մասը, մեղի կուտայ ոչ միայն այդ բոլոր գրքերուն ու պարբերականներուն ցուցակը, այլ եւ գրքերէն ու պարբերականներու յօդուածներէն կարեւորներուն բովանդակութեան ամփոփումը, հեղինակներուն վրայ տողելութիւններ, իւրաքանչիւր գրքի առթիւ երեւցած քննադատական յօդուածներուն շարքը, իւրաքանչիւր հեղինակի օտար լեզուով աշխատութեանց եւ հայերէն գրքերու օտար լեզուով թարգմանութեանց ցուցակը, եւն, եւն Գրականութեամբ ու քանաստեղծութեամբ զբաղող ս եւ է Հայու գրականութիւնը վրայ անհրաժեշտ զարդ մը եւ զէնք մը պիտի ըլլայ այս գործը ծանկալի է որ մեր գրասէր հասարակութիւնը անտարբեր չմնայ այսպիսի հրատարակութեան մը հանդէպ : Գանակելի է նաեւ որ ամէն անոնք որ գիրք, գրքոյկ կամ պարբերական կը հրատարակեն, օրինակ մը ու զարկեն Հ. Ղազիկեանին, որպէս զի գործին յաջորդ հատորներուն՝ կամ յաւելումներն մէջ անոնք ալ յիշատակուին :

Բարակակնի, քարգմանց Տր. Թ. Թիրեաքեան (Նիւ-Եորք) — գին 2 Ֆր

Տօրթ. Թիրեաքեան գեղեցիկ հատորով մը ի լոյս ընծայած է Արտաշիր Բարակակնի գրուած գին ամբողջական հայերէն թարգմանութիւնը, որուն մէկ ստուար մասը առաջին անգամ երեւցաւ Անկիթի մէջ, Հատորին սկիզբը՝ թարգմանիչն ունի յառաջարկ մը իր թարգմանութեան լեզուին ու տաղաչափութեան մասին ու կենսագրական մը Ֆիրդուսիի, Պէտր չուրիմ գովելու մեծ արժէքը այդ նուրբ ու ճոխ թարգմանութեան, որ Անկիթի ընթերցողներուն ծանօթ է արդէն : Զուտ ու ինքնավար աշխարհաբարի անհաշտ կողմնակից, ես անշուշտ չեմ կրնար չցաւել որ Տօրթ. Թիրեաքեան գրաբարախառն աշխարհաբարին յարած մնացած ըլլայ այս թարգմանութեան մէջ, Կ'ըմբռնեմ որ ցանկացած ըլլալով տաղաչափաւ ու յանգաւոր ընկ իր թարգմանութիւնը, այդ մեծ գծուարկութեան յաղթեւուն համար՝ գրաբարախառն աշխարհաբարը աւելի նպաստամատոյց էր քան զուտ աշխարհաբարը : Բայց լեզուի միութիւնն ու մաքրութիւնը ինծի համար վեր է այս նկատումներէն, եւ պիտի նախընտրէի որ անշուշտ ըլլար թարգմանութիւնը, բայց անխառն աշխարհաբար (աւելորդ է ըսել՝ տեղեւորէն անխառն) Այս գիտողութիւնը ընկէ յետոյ, հիմալ միայն կը մնայ համեղութեանը, պերճութեանը, փափկութեանը վրայ թարգմանչին լեզուին, ու իր քաղցրաբաշակ, հոսուն, ճարտար տաղաչափութեանը վրայ : Այս թանկագին աշխատանքը մեր թարգմանական գրականութեան մէջ պիտի մնայ իրեն մին ամենէն հզօրներէն ու փայլուններէն : Ամէն անոնք որ պարսիկ մեծ դիւցազնեքականին հոյակապ քերթուածին անմահութեան, պէտք է փութան Տօրթ. Թիրեաքեանի հայերէն թարգմանութեան մէջ վայելել անոր ներշնչման պարզ ու վեհ ոգին եւ տողերուն ոսկի ներդաշնակութիւնը :

Փարիզ : 3 Յուլիս

Ա. Զ.